

1850

1965

2017

Dünyanın Sekizinci Harikası: Houston Astrodome

1965 yılı... Carrier dünyanın ilk kubbeli stadyumunun hava koşullandırmasını üstlendiği zaman iki büyük sorumlulukla karşı karşıyaydı. 67 bine kadar çıkacak izleyicilerin konforunu sağlamak, aynı zamanda ortam havasında oluşacak esintinin beyzbol topunun üzerindeki etkisini kabul edilebilir sınırlar içinde tutmak... Carrier bu iki görevi başarıyla gerçekleştirdi. Carrier'ın kurduğu hava koşullandırma sistemi yıllar boyunca başarıyla çalıştı.

67 bin kapasiteli Astrodome'da seyirciler Carrier'ın özel mühendislik eseri hava koşullandırma sistemi ile 24°C konfor sıcaklığında keyifle maç izleyebiliyordu.

"Houston Astrodome" olarak bilinen kubbeli yapı 1965 yılında tamamlandığında "Dünyanın Sekizinci Harikası" olarak nitelenmişti. Bugün dünyadaki kubbeli stadyum sayısı o kadar arttı ki artık herkes bunları sıradan binalar olarak görmeye başladı.

Bu binaların başlangıç noktasını oluşturan Astrodome, ilk kapalı çok amaçlı stadyum olarak taşıdığı önemin yanında, Carrier tarafından soğutulan en büyük bina olarak da tarihi bir öneme sahip.

Houston yaz aylarında aşırı sıcak oluyordu. Aynı zamanda zaman zaman aşırı yağmurlar da görülmüyordu. Bu koşullar spor etkinliklerinin ve diğer organizasyonların yapılmasını zorlaştırıyordu.

Houston Belediye Başkanı Roy Hofheinz, kızı gösteriler sırasında aşırı sıcak ve yağmurlardan şikayet edince, Roma'da gördüğü Colosseum'dan esinlenerek kubbe ile örtülmüş bir stadyum inşa etmeye karar vermişti. Yıl 1952'ydi...

İnşaat 13 yıl sürdü. Yapım maliyeti 20,5 milyon dolara çıkan Astrodome yeni stadyumların tasarımında ölçüt oldu. Çatısı 195 metre uzunluğundaydı ve en yüksek noktası 63 metreyi buluyordu.

Bu boyutlarıyla dünyanın o zamana kadar inşa edilen en büyük kubbeli yapısıydı. Saatte 135 metreyi bulan fırtınalara dayanacak güçte yapılmıştı. 2005 yılında bölgeyi etkileyen Katrina Kasırgası sırasında on binlerce kişiye sığınak olmuştu.

Çelik-cam konstrüksiyon olarak tasarlanan Astrodome, o zamana kadar bu teknoloji ile yapılmış en büyük binaydı; bir "mühendislik şaheseri" olarak nitelendiriliyordu.

Çatıyı kapatan 4.596 adet akrilik camdan gelecek doğal ışıktan yararlanma düşüncesi günümüz "yeşil bina" kavramının ilk uygulaması olarak kabul edilebilir. Ancak bu düşünce uygulanamadı. Çünkü doğal ışıkla beraber sahanın zemininde doğal çim kulla-

İnşaatı 13 yıl süren Astrodome o günün en büyük kubbeli yapısıydı.

1965'de tamamlanan Astrodome "Dünyanın Sekizinci Harikası" olarak adlandırılmıştı.

nılmasına karar verilmişti. Ama camların parlaması, oyuncuların topları görmesine ve yakalamasına engel oluyordu.

Camlara yarı-saydam beyaz boya sürülünce tüm çimler öldü. Bunun üzerine 1966'da saha "Astroturf" denilen yapay çimle kaplandı; ki bu da stadyumlarda ilk yapay çim uygulamasının milatını oluşturdu.

Astrodome, esas olarak, beyzbol maçları için tasarlanmıştı, ancak konserler, rodeo gösterileri, büyük kongre ve toplantılar, fuarlar vb de düzenlenebiliyordu.

Tekساس'ta sıcak yaz aylarında iç ortamda 33°C'a ve dışarıda 40°C'lı rakamlara çıkan sıcaklarda her yaz sayıları 45 bine ulaşan, ki sonradan kapasite 67 bine çıkarılmıştı, bir kalabalık Carrier'ın 24°C'a indirdiği konforlu bir ortamda beyzbol izleyebiliyordu.

Carrier bu konforu, spor alanı ve Astroworld Eğlence Parkı için geliştirdiği ve yetkinleştirdiği mühendislik kavramları sayesinde, 21 bin kW kapasiteli hava koşullandırma sistemi ile dakikada 70 bin metreküp hava dolaşımını gerçekleştirerek sağlıyordu.

Astrodome'un bir başka özelliği de en iyi top atıcı parkı olarak bilinmesiydi. Beyzbol sahasının ilk boyutları 100, 115 ve 120 metreydi. Kapalı ortamda rüzgar yoktu. Ancak hava koşullandırma sisteminin ortam havasında oluşturacağı esintinin beyzbol topunun üzerindeki etkisinin kabul edilebilir sınırlar içinde olması gerekiyordu. Carrier bu konuda yapılan testleri başarıyla geçti. Artık atıcılar topu tam istedikleri şekilde ve çok uzağa atabiliyorlardı. Beyzbol maçları da daha fazla heyecanlı ve keyifli oluyordu.

1999 yılında Astrodome'da son maç yapıldı. Bundan sonra maçlar Astrodome'un hemen yanında inşa edilen çatısı açılabilir yeni stadyuma taşındı. Daha sonraki yıllarda Astrodome'un geleceği çok tartışıldı. Yıkılması veya yeni bir işleyle değişikliğe uğraması yapılan referanslarda kent halkı tarafından reddedildi. Daha sonra Astrodome'un spor salonu inşaatında ve hava koşullandırma alanında yaşanan tarihsel ilerlemelerin bir simgesi olarak korunmasına karar verildi. 2014 yılında "Ulusal Tarihi Yerler Kayıtları"nda tescil edildi. Aynı zamanda inşaat ve kubbesi ile dünya kentlerini simgeleyen 50 yapı arasında yer aldı.

Günümüzde yeşil alanları, ağaçları, gezi, oyun, sergi ve etkinlik alanları ile dünyanın en büyük kapalı parkı haline gelen Astrodome artık "dünyanın en iyi dönüştürülmüş" örnek yapısı olarak tanınıyor.

1999'da kapatılan Astrodome'un geleceği uzunca bir süre tartışıldı. Sonunda kent halkı kapalı park haline getirilmesine karar verdi.

Günümüzde Astrodome yeni stadyumun yanında "dünyanın en büyük kapalı parkı" olarak kente hizmet ediyor.

Saatte 135 metreyi bulan tayfunlara dayanacak güçte yapılan Astrodome 2005'deki Katrina Kasırgası sırasında on binlerce kişiye sığınak olmuştu.